

Krajowy Plan Strategiczny na lata 2023-2027 – materiał do konsultacji

Daniel Roszak
d.roszak@podr.pl

W sensie formalnym stanowiło to przyjęcie zawartego 27 listopada porozumienia politycznego między Parlamentem Europejskim a państwami członkowskimi UE w Radzie w sprawie zasad wspólnej polityki rolnej (WPR) na okres przejściowy 2021–2022.

Zgodnie z podanym przez PE komunikatem, kontynuowane będą unijne dopłaty do gospodarstw rolnych i finansowania rozwoju obszarów wiejskich. W okresie przejściowym mają być także uwolnione wszystkie środki na odbudowę związane ze skutkami COVID-19. W 2021 roku dostępnych będzie około 30% środków z funduszu odbudowy przewidzianych na WPR, natomiast pozostałe 70% zostanie uruchomione w 2022 roku. Posłowie do PE ustalili, że przynajmniej 37% środków powinno być przeznaczonych na odbudowę rolnictwa ekologicznego, na działania związane ze środowiskiem i klimatem oraz na dobrostan zwierząt. Natomiast co najmniej 55% środków z funduszu ma być przeznaczonych na inwestycje w gospodarstwach rolnych, które przyczynią się do trwałego i cyfrowego ożywienia gospodarczego dla młodych rolników rozpoczynających działalność. Wejście w życie uzgodnionych regulacji wymaga potwierdzenia przez Radę Europejską.

W korelacji z tymi decyzjami ARiMR opublikowała w grudniu harmonogram planowanych naborów wniosków w ramach PROW 2014–2020 w 2021 roku z zastrzeżeniem, iż może on zostać uzupełniony o inne nabory w trakcie toczących się prac nad zmianą tego Programu. Z najważniejszych dla rolników nale-

Rok 2020 był ostatnim rokiem realizacji WPR w okresie budżetowym 2014–2020. Jednak z uwagi na różne powody przyczyniające się do przedłużania negocjacji w sprawie budżetu UE i polityki rolnej po 2020, przez kolejne dwa lata, do końca 2022 r. wspólna polityka rolna będzie realizowana według dotychczasowych reguł. 16 grudnia 2020 roku Parlament Europejski zatwierdził przepisy zapewniające płynne przejście z obecnej do przyszłej polityki rolnej UE oraz pomoc dla producentów żywności i obszarów wiejskich w wysokości 8 mld euro.

ży wymienić planowany nabór ciągły w działaniu inwestycyjnym odtwarzające potencjał produkcji rolnej oraz planowane nabory na:

- *Restrukturyzację małych gospodarstw bez ASF oraz Premie dla młodych rolników* – w marcu,
- *Modernizację gospodarstw rolnych – obszar nawadnianie w gospodarstwie* – maj/czerwiec,
- *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów* – w maju i październiku,
- *Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej* – we wrześniu,
- *Inwestycje mające na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych* – w listopadzie.

Agencja, w przypadku niektórych naborów wniosków o przyznanie pomocy w 2021 r., zastrzega, że będą one uzależnione od treści przepisów przejściowych UE, w związku z tym, że w ramach niektórych instrumentów wsparcia podejmowane są wieloletnie zobowiązania finansowe, których finansowanie miałyby się odbywać ze środków okresu programowania 2021–2027.

Oprócz wymienionych mają być prowadzone nabory wniosków na inwestycje wspomagające rozwój terytorialny, realizowane poprzez samorządy wojewódzkie i LGD, a także działania związane z transferem wiedzy i innowacji np. działanie *Współpraca* oraz związane ze środowiskiem i klimatem, jak np. *Zalesienia*, *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne*, *Rolnictwo ekologiczne*, *ONW*, *Dobrostan zwierząt*.

Aktualny harmonogram naborów znaleźć można na stronie ARiMR - <https://www.arimr.gov.pl/pomoc-unijna/prow-2014-2020.html>.

Także w grudniu 2020 r. MRiRW, pod adresem - <https://www.gov.pl/web/wprpo2020/konsultacje-spoleczne-planu-strategicznego-dla-wpr>, opublikowało projekt Planu Strategicznego dla WPR i rozpoczęło konsultacje społeczne na temat tego dokumentu. W dokumencie przedstawiono projektowane instrumenty zarówno I filara WPR, tj. płatności bezpośrednich oraz działań sektorowych w zakresie rynków rolnych, jak i II filara, czyli wsparcia rozwoju obszarów wiejskich.

I. Propozycje instrumentów (interwencji) w ramach I filara WPR

1. Podstawowe wsparcie dochodów do celów zrównoważoności

Wsparcie przysługuje do całkowitej powierzchni kwalifikujących się hektarów. Płatność na hektar, jednolita w całym kraju.

2. Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów do celów zrównoważoności

Płatność roczna przyznawana do powierzchni maksymalnie 30 ha, do której przyznano *Podstawowe wsparcie dochodu do celów zrównoważoności*, dla gospodarstw posiadających od 3 ha do 50 ha.

3. Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników

Płatność roczna przyznawana na hektar użytków rolnych w gospodarstwie, z jednolitą stawką w całym kraju, bez limitu powierzchniowego użytków rolnych w gospodarstwie.

Wsparcie przyznawane maksymalnie przez okres pięciu lat począwszy od rozpoczęcia działalności rolniczej. Maksymalny wiek nieprzekraczający 40 lat w roku złożenia wniosku o przyznanie wsparcia.

4. Ekoschematy – praktyki korzystne dla środowiska i klimatu

Projektowana interwencja będzie miała formę płatności rocznej na hektar użytków rolnych, na których rolnik zobowiąże się do realizacji co najmniej jednego ekoschematu z listy proponowanych praktyk:

Obszary z roślinami miododajnymi:

- zakaz prowadzenia produkcji rolnej (w tym zakaz wypasu i koszenia) w terminie do 30 września,
- zakaz stosowania środków ochrony roślin.

Zimowe pożytki dla ptaków:

- zakaz stosowania środków ochrony roślin po wysiewie roślin.

Ekstensywny wypas na TUZ z obsadą zwierząt:

- obsada zwierząt trawożernych (bydło, kozy, owce, konie) wynosi co najmniej 0,5 DJP/ha TUZ i maksymalnie 1,5 DJP/ha TUZ.

Zielone ścierniska:

- zakaz stosowania środków ochrony roślin i innych zabiegów agrotechnicznych po zbiorze rośliny uprawianej w plonie głównym.

Międzyplony ozime:

- zakaz stosowania środków ochrony roślin przez okres utrzymania międzyplonu ozimego.

Wsiewki śródplonowe

Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia z wykorzystaniem narzędzia FaST:

- *wariant podstawowy (bez wapnowania, w przypadku gdy wyniki próbek gleby nie wskazują na potrzebę zastosowania wapnowania):* opracowanie i przestrzeganie planu nawozowego do powierzchni wszystkich gruntów ornych w gospodarstwie, opartego na bilansie azotu oraz chemicznej analizie gleby określającej dawki składników pokarmowych (N, P, K oraz potrzeby wapnowania);
- *wariant z wapnowaniem:* obejmuje opisany wyżej zakres podstawowy rozszerzony o zastosowanie wapnowania, którego potrzeba wynika z przeprowadzonych w ramach wariantu podstawowego badań gleby.

Korzystna struktura upraw:

- uprawa co najmniej 3 różnych gatunków upraw, przy czym:
 - co najmniej 25% w strukturze zasiewów stanowią uprawy gatunków roślin mających pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej,
 - udział zbóż nie przekracza 50%, a udział roślin okopowych nie przekracza 25%.

Prowadzenie zrównoważonego gospodarowania na wszystkich użytkach rolnych w gospodarstwie

Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin

Praktyki ograniczające emisję amoniaku:

- *przyorywanie obornika na gruntach ornych w ciągu 4 godzin od aplikacji* - realizacja tej praktyki będzie potwierdzana przez rolnika za pomocą tzw. zdjęcia geotagowanego przy wykorzystaniu aplikacji udostępnionej przez ARiMR;
- *rozlewanie gnojowicy innymi metodami niż rozbryzgowo* - minimalizowanie strat amoniaku poprzez rozlewanie gnojowicy na gruntach ornych metodami innymi niż rozbryzgowo: iniekcja płytka z wykorzystaniem aplikatorów wyposażonych w redlice tarczowe albo aplikacja do gleby z zastosowaniem wozów asenizacyjnych z płozami.

Uproszczone systemy uprawy:

- na gruntach ornych prowadzona jest uprawa uproszczona w formie następujących praktyk:
 - uprawa konserwująca bezorkowa z mulczowaniem lub
 - uprawa uproszczona lub
 - uprawa pasowa.

Pasy uprawne wolne od środków ochrony roślin i nawozów:

- pomoc jest przyznawana do upraw na gruntach ornych, na których pozostawiono co najmniej dwa pasy wolne od środków ochrony roślin i nawozów, zajmujące co najmniej 20% działki rolnej. Co najmniej jeden pas musi znajdować się wewnątrz uprawy rolnej;

- na wydzielonych pasach obowiązuje:
 - zakaz stosowania nawozów mineralnych,
 - zakaz stosowania środków ochrony roślin,
 - zakaz stosowania komunalnych osadów ściekowych,
 - zakaz składowania obornika, słomy, siana, odpadów.

Zagospodarowanie resztek poźniwnych i poplonowych w formie mulczu (matowania)

Stała okrywa roślinna w międzyrzędziach w uprawach sadowniczych

Zadrzewienia śródpolne i systemy rolno-leśne

Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych

5. Ekoschemat – Rolnictwo ekologiczne

W ramach interwencji realizowane są 5-letnie zobowiązania ekologiczne w ramach:

- upraw na gruntach ornych,
- upraw sadowniczych,
- trwałych użytków zielonych oraz niektórych upraw paszowych na gruntach ornych.

Posiadanie zwierząt – w przypadku ubiegania się o płatności do trwałych użytków zielonych oraz niektórych upraw paszowych na gruntach ornych po okresie/w okresie konwersji.

Odpowiednie przeznaczenie plonu (m. in. do przetwórstwa, sprzedaży, przekazania do innych gospodarstw, żywienia zwierząt utrzymywanych w gospodarstwie).

Zachowanie trwałych użytków zielonych i elementów krajobrazu nieużytkowanych rolniczo stanowiących ostoje przyrody.

6. Ekoschemat – Dobrostan zwierząt

Interwencja obejmuje świnię (lochy i tuczniki), bydło (krowy i opasy), owce, kury nioski, brojlery, indyki i konie. Zobowiązanie w ramach interwencji *Dobrostan zwierząt* podejmowane jest na okres jednego roku.

7. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do krów

Płatność roczna do sztuki zwierzęcia. Przyznawana jest do zwierząt kwalifikujących się do płatności, nie więcej jednak niż do 20 sztuk.

8. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do młodego bydła

Płatność roczna do sztuki zwierzęcia. Przyznawana jest do zwierząt kwalifikujących się do płatności, nie więcej jednak niż do 20 sztuk.

9. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do owiec

Minimalne wymagania. Rolnik posiada minimum 10 maciorek owczych w wieku co najmniej 12 miesięcy.

10. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do kóz

Minimalne wymagania. Rolnik posiada minimum 5 samic kóz w wieku co najmniej 12 miesięcy.

11. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do buraków cukrowych

Zawarcie umowy dostawy, w której rolnik zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia odpowiedniemu podmiotowi określonej ilości buraków cukrowych z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te buraki odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i przeznaczyć te buraki na produkcję cukru.

12. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do chmielu

Wsparcie ma na celu utrzymanie produkcji w sektorze chmielu. Tylko w określonych powiatach

13. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do lnu

Wsparcie ma na celu utrzymanie produkcji w sektorze lnu. Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju.

14. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do konopi

Wsparcie ma na celu utrzymanie produkcji w sektorze konopi. Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju.

15. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do pomidorów

Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju.

16. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do truskawek

Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju.

17. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do ziemniaków skrobiowych

Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju.

18. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do paszowych roślin wysokobiałkowych

Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju, do uprawy w plonie głównym następujących paszowych roślin wysokobiałkowych: esparceta, komonica, koniczyna, lędźwian, lucerna, nostryk, seradela, wyka – do określonej powierzchni uprawy.

Wyłączone ze wsparcia: mieszanki z innymi roślinami (np. zboża), z wyjątkiem wyki uprawianej z rośliną podporową.

19. Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do roślin wysokobiałkowych na nasiona

Pomoc w formie płatności rocznej na hektar, jednolita w całym kraju, do uprawy w plonie głównym roślin wysokobiałkowych objętych wsparciem, tj.: bobik, groch pastewny, soja, łubin.

Wyłączone ze wsparcia: mieszanki z innymi roślinami (np. zboża).

W ramach interwencji sektorowej na poszczególnych rynkach zaprojektowano:

II a. Interwencje na rynku owoców i warzyw

1. Poprawa infrastruktury wykorzystywanej do planowania i organizacji produkcji, w tym do utrzymania jakości produktu w procesie produkcji, dostosowywania tej produkcji do popytu, optymalizacji kosztów produkcji oraz stabilizacji cen producentów owoców i warzyw

O wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny

Koszty kwalifikowalne:

- zakup i montaż instalacji chroniących uprawy owoców i warzyw przed przymrozkami;
- zakup kwalifikowanego materiału szkółkarskiego do wymiany lub powiększenia upraw trwałych oraz wieloletnich;
- zakup i instalacja urządzeń i oprogramowania komputerowego do kontroli warunków klimatycznych, fitopatologicznych oraz entomologicznych w produkcji owoców i warzyw;
- zakup i instalacja systemów przekazywania informacji dotyczących planowania i organizacji produkcji owoców i warzyw;
- zakup infrastruktury chroniącej drzewa i krzewy owocowe oraz uprawy warzywne przed opadami gradu, nadmiernymi opadami deszczu lub ptakami;
- wdrażanie krajowych i unijnych systemów jakości;
- wdrażanie systemów identyfikowalności i systemów certyfikacji, w tym monitoring jakości produktów oferowanych odbiorcom;
- zakup opryskiwaczy wyposażonych w rozwiązania antyznoszeniowe.

2. Poprawa wyposażenia technicznego wykorzystywanego do koncentracji dostaw i umieszczania produktów na rynku owoców i warzyw

O wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.

Koszty kwalifikowalne:

- budowa lub zakup chłodni wyposażonych w nowoczesne systemy przechowywania wraz z niezbędną infrastrukturą służącą do stosowania nowoczesnych systemów przechowywania w chłodniach;
- zakup lub budowa budynków lub budowli jak też zakup maszyn i urządzeń służących do przygotowania owoców i warzyw do sprzedaży;
- zakup maszyn lub urządzeń służących do sprawnego i efektywnego realizowania dostaw;
- zakup i instalacja systemów teleinformatycznych wspierających stosowanie nowoczesnych metod kontrolowania, planowania i realizacji dostaw;
- zakup i instalacja systemów teleinformatycznych służących do wspierania nowoczesnych form handlu, w tym handlu internetowego;
- zakup dostępu do nowoczesnych platform handlowych, giełd towarowych typu spot i terminowych oraz baz danych handlowych, statystycznych i informacji rynkowej.

3. Działania informacyjne, promocyjne i marketingowe w odniesieniu do produktów, marek i znaków towarowych organizacji producentów owoców i warzyw

O wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.

4. Działania mające na celu zapobieganie kryzysom oraz zarządzanie kryzysowe na rynku owoców i warzyw

Wsparcie za wycofane z rynku produkty na tzw. bezpłatną dystrybucję lub inne przeznaczenia. O wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.

5. Działania na rzecz ochrony środowiska oraz łagodzenia zmian klimatu

Celem interwencji jest włączenie sektora owoców i warzyw w działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego oraz w działania na rzecz łagodzenia zmian klimatycznych. O wsparcie ubiegać się mogą organizacje producentów lub zrzeszenia organizacji producentów owoców i warzyw realizujące zatwierdzony program operacyjny.

Koszty kwalifikowalne:

- zakup systemów przyczyniających się do redukcji emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery;
- zakup i montaż urządzeń i instalacji zasilanych z odnawialnych źródeł energii;

- zakup i montaż urządzeń przyczyniających się do zmniejszenia ilości wody zużywanej przez istniejące systemy nawadniania;
- zakup i montaż zamkniętych obiegów wody;
- zakup infrastruktury do kompostowania bioodpadów;
- zakup owadów zapylających;
- zakup stacji meteorologicznych, systemów wspomagania decyzji w ochronie roślin, sprzętu IT;
- stanowisko do napełniania opryskiwaczy;
- budowa systemu oczyszczania ścieków lub płynnych pozostałości po zabiegach ochrony roślin.

II b. Interwencje sektorowe w sektorze pszczelarskim

1. Wspieranie podnoszenia poziomu wiedzy pszczelarskiej - szkolenia

Beneficjent będący organizacją zrzeszającą pszczelarzy przeprowadzi szkolenia i konferencje, przede wszystkim z zakresu prowadzenia gospodarki pasiecznej.

2. Wspieranie modernizacji gospodarstw pasiecznych - sprzęt pszczelarski

60% refundacja kosztów zakupu nowego sprzętu pszczelarskiego. Beneficjent: pszczelarz, producent produktów pszczelich prowadzący działalność nadzorowaną w zakresie utrzymywania pszczół, umieszczający na rynku te produkty zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, który może się ubiegać o pomoc za pośrednictwem organizacji pszczelarskiej działającej w formie:

- związków pszczelarskich,
- stowarzyszeń pszczelarzy,
- zrzeszeń pszczelarzy,
- spółdzielni pszczelarskich,
- grup producentów rolnych – w zakresie działalności pszczelarskiej.

3. Wspieranie walki z warrozą produktami leczniczymi - warroza

90% refundacja kosztów zakupu produktów leczniczych do walki z warrozą.

4. Ułatwienie prowadzenia gospodarki wędrowniej - gospodarka wędrowna

Beneficjentem końcowym pomocy jest pszczelarz posiadający co najmniej 25 pni pszczelich. 60% refundacja kosztów zakupu nowego sprzętu pszczelarskiego.

5. Pomoc na odbudowę i poprawę wartości użytkowej pszczół - odbudowa

Pszczelarz w danym sezonie może otrzymać wsparcie do zakupu matek, pakietów i odkładów pszczelich łącznie, nie więcej niż 50% liczby aktualnie posiadanych przez niego pni pszczelich, w tym nie więcej niż 20% pakietów i odkładów pszczelich – limitu 20% pakietów i odkładów pszczelich nie stosuje się do małych pasiek (do 6 pni pszczelich). 70% refundacja kosztów zakupu pszczół.

6. Wspieranie badania jakości handlowej miodu oraz identyfikacji miodów odmianowych - analizy

Beneficjentem końcowym pomocy jest pszczelarz posiadający co najmniej 10 pni pszczelich. 90% refundacja określonych kosztów.

III. Propozycje interwencji w ramach II filaru

1. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)

Wsparciem mogą być objęte grunty znajdujące się na obszarach Natura 2000, na których występują określone gatunki fauny lub flory, lub zbiorowiska roślinne.

W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji wymogów związanych z ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu, obejmujących w szczególności:

- stosowanie odpowiedniej liczby pokosów,
- ekstensywny wypas zwierząt,
- dostosowanie terminów koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody.

Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat.

2. Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)

Wsparciem mogą być objęte obszary, na których znajdują się określone gatunki fauny i flory lub siedliska fitosocjologiczne poza obszarami Natura 2000 (zakres wsparcia podobny jak w pakiecie *Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000*). Zobowiązania podejmowane są przez beneficjentów na okres 5 lat.

3. Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)

W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji określonych wymogów obejmujących w szczególności:

- utrzymanie wielogatunkowych lub wieloodmianowych sadów złożonych z drzew owocowych odmian tradycyjnych jabłoni, gruszy, czereśni, wiśni lub śliw;
- odpowiednie użytkowanie i pielęgnację tych sadów;
- zakaz stosowania herbicydów.

Wsparcie dotyczy istniejących starych sadów, jak i sadów nowo utworzonych. Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat.

4. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie

Wsparciem objęta będzie uprawa lub wytwarzanie materiału siewnego/nasion roślin:

- odmian regionalnych lub amatorskich zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze,
- odmian marginalnych zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze,
- gatunków roślin tradycyjnych, obecnie rzadko uprawianych, takich jak: pszenica płaskurka, pszenica samopsza, żyto krzyca, lnianka siewna, nostrzyk biały, lędzwan siewny, soczewica jadalna, pasternak zwyczajny, przelot polyspolity, gryka zwyczajna i proso zwyczajne.

Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat.

5. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie

Celem tej interwencji jest zachowanie i gospodarcze wykorzystanie zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich poprzez wsparcie hodowli ras zachowawczych.

Pomoc przyznawana będzie rolnikom realizującym programy ochrony zasobów genetycznych kierowane przez Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy. Obecnie (2020 r.) programy te obejmują:

- bydło ras: polskie czerwone, białogrzbiecie, polskie czerwono-białe, polskie czarno-białe;
- konie ras: huculskie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie, sokólskie, sztumskie oraz koniki polskie;
- owce ras: wrzosówki, świniarki, olkuskie, polskie owce górskie odmiany barwnej, merynosy odmiany barwnej, uhruskie, wielkopolskie, żelaźnieńskie, kordeil, kamienieckie, pomorskie, cacke podhalańskie, merynosy polskie w starym typie, czarnogłówki, polskie owce pogórza;
- świnie ras: puławskie, złotnickie białe, złotnickie pstre;
- kozy rasy: koza karpacka.

Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat.

6. Wieloletnie pasy kwietne (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne)

W ramach tej interwencji beneficjenci zobowiązują się do realizacji określonych wymogów obejmujących w szczególności:

- wysiew w terminie jesiennym lub wiosennym mieszanek wielogatunkowych (gatunki roczne i wieloletnie), a następnie utrzymanie na gruntach ornych pasów kwietnych o określonej szerokości;
- wykonanie odpowiednich zabiegów, np. koszenie;
- zakaz stosowania środków ochrony roślin.

Zobowiązania podejmowane są na okres 5 lat.

7. Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)

Wsparcie w ramach interwencji jest udzielane w zależności od rodzaju obszaru ONW, z podziałem na:

- płatności dla obszarów, na których występują znaczące ograniczenia naturalne (ONW z ograniczeniami naturalnymi) w podziale na dwie strefy:
 - ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa I,
 - ONW z ograniczeniami naturalnymi strefa II wyznaczone w oparciu o wartość wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP);
- płatności dla obszarów charakteryzujących się innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW typ specyficzny) w podziale na dwie strefy:
 - ONW typ specyficzny strefa I (obszary o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych, na terenie których ważne jest utrzymanie prowadzenia działalności rolniczej w celu zachowania lub poprawy środowiska, utrzymania terenów wiejskich, zachowania potencjału turystycznego obszaru),
 - ONW typ specyficzny strefa II (obszary, w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m. oraz z niekorzystnymi warunkami dla produkcji rolnej o wartości WWRPP poniżej 52 punktów);
- płatności dla obszarów górskich (ONW typ górski), tj. obszarów, w których zgodnie z numerycznym modelem terenu (DEM) ponad połowa użytków rolnych położona jest powyżej wysokości 500 m n.p.m;
- płatności dla gospodarstw rolnych posiadających minimalną obsadę zwierząt, co najmniej 0,5 DJP/ha UR w całym gospodarstwie, położonych na obszarach ONW typ górski i tzw. podgórskich (tj. obszarów ONW typ specyficzny strefy II, które spełniają warunek *co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej 350 m n.p.m.*).

8. Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu

Adaptacja do zmian klimatu poprzez wsparcie inwestycyjne gospodarstw pozwoli na dostosowanie prowadzonej przez gospodarstwa rolne produkcji do obserwowanych zmian klimatu w celu minimalizowania negatywnych skutków tych zmian. Intensywność pomocy: do 75% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Zakres kosztów kwalifikowalnych
W przypadku rolnika lub grupy rolników

- **Koszty zakupu nowych:**
 - maszyn i urządzeń m.in. do niskoemisyjnej aplikacji nawozów, precyzyjnego stosowania środków ochrony roślin, uprawy bezorkowej, uprawy, pielęgnacji i zbioru z trwałych użytków zielonych (np. siewników do podsiewu łąk, agregatów do renowacji łąk, wałów, włók łątkowych), maszyn/urządzeń do mechanicznego niszczenia chwastów i szkodników;
 - instalacji do pozyskiwania i zagospodarowania wody deszczowej, oszczędnych systemów wykorzystywanych w produkcji rolnej, instalacji do powtórnego obiegu wody.
- **Koszty budowy, przebudowy, remontu lub zakupu: budynków, budowli lub elementów infrastruktury technicznej m.in.:**
 - pod kątem adaptacji do niekorzystnych warunków pogodowych, m.in. zbiorników retencyjnych gromadzących wody opadowe i roztopowe w gospodarstwie, wiat dla zwierząt, wodopojów, instalacji związane z wentylacją budynków inwentarskich lub obniżających temperaturę, infrastruktura przeciwwgradowa, rozwiązania przeciwprzymrozkowe;
 - konstrukcji do mycia opryskiwaczy oraz utylizowania resztek cieczy użytkowej;
 - biofiltrów i filtrów.
- **Koszty pozostałe: zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego oraz zakupu patentów i licencji, zakupu systemów wspomagania decyzji, z wykorzystaniem technik cyfrowych, w tym stacji meteorologicznych, koszty ogólne.**

W przypadku spółki wodnej lub związku spółek wodnych

- **Koszty przebudowy istniejących urządzeń melioracyjnych z funkcji odwadniających na nawadniające -odwadniające (rowy melioracyjne, zastawki, przepusty).**
- **Koszty ogólne.**

9. Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej

Koszty w zakresie:

- **Inwestycji związanych z OZE wykorzystywanych w cyklu produkcyjnym**
Koszty zakupu i montażu: mikroinstalacji produkujących energię z wody albo biogazu rolniczego (elektryczną, ciepło lub paliwo gazowe) do 50 KW, pieców na biomasę na potrzeby prowadzonej działalności rolniczej, w tym magazynów energii (**obszar a**);
- **Inwestycji na rzecz poprawy efektywności energetycznej budynków gospodarskich służących do produkcji rolnej**
Koszt budowy, przebudowy lub zakupu: systemów odzyskiwania ciepła (z mleka, z budynków inwentarskich, ściółki, gnojowicy), przeszkleń dachowych oraz stosowania oświetlenia LED, termomodernizacja budynków gospodarskich służących do produkcji rolnej (**obszar b**).

Koszty pozostałe: koszty zakupu lub rozwoju oprogramowania komputerowego oraz zakupu patentów i licencji, zakupu systemów wspomagania decyzji, z wykorzystaniem technik cyfrowych, koszty ogólne.

10. Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów

Pomoc przyznawana będzie na inwestycje polegające na:

- tworzeniu zalesień, zadrzewień i systemów rolno-leśnych;
- wprowadzaniu w istniejących lasach II piętra, podszytu, dolesień, remiz oraz czyszczeń późnych;
- odnowieniu drzewostanów uszkodzonych w wyniku działania szkodników owadzych, grzybowych chorób infekcyjnych, zwierzyny lub huraganowych wiatrów;
- zabezpieczaniu wykonanych nasadzeń przed zniszczeniem od zwierzyny.

Zalesienia, jako inwestycje o wieloletnim charakterze, zostaną objęte zobowiązaniami z art. 65, dzięki temu przysługiwać będzie do nich 5-letnia premia pielęgnacyjna i 12-letnia premia zalesieniowa. Do zalesień wykonanych w poprzednich okresach programowania wypłacane będą płatności kontynuacyjne.

11. Inwestycje zapobiegające ASF

Do kosztów kwalifikowalnych zalicza się koszty:

- budowy, przebudowy, remontu budynków lub budowli służących bioasekuracji,
- budowy ogrodzenia spełniającego warunki bioasekuracji,
- zakup urządzeń służących bioasekuracji,
- koszty ogólne.

12. Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacja)

W ramach interwencji możliwa będzie:

- realizacja operacji polegającej na budowie lub modernizacji budynków lub budowli służących do produkcji zwierzęcej z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, w tym również w miarę możliwości ograniczających szkodliwy wpływ rolnictwa na środowisko, energooszczędnych, niskoemisyjnych (wraz z wyposażeniem tych budynków) - **obszar a**;

- realizacja operacji w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną (wymóg, aby co najmniej 50% powierzchni/produkcji było objęte tym system w dniu składania wniosku o przyznanie pomocy) – **obszar b.**

13. Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (instrumenty finansowe)

W ramach interwencji możliwa będzie realizacji inwestycji:

- o charakterze innowacyjnym lub wpływającym na cyfryzację, automatyzację działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie, w tym w rolnictwo precyzyjne, które nie zostaną objęte wsparciem w ramach innych instrumentów Planu;
- innych niż objęte zakresem w pkt. a, ale dotyczące produkcji rolnej w zakresie racjonalizacji technologii produkcji, zmiany profilu produkcji, poprawy jakości produkcji lub zwiększenia wartości dodanej produktu.
- dotyczących przechowywania, suszenia, magazynowania, przygotowywania produktów rolnych do sprzedaży.
- dotyczących sprzedaży bezpośredniej/dostaw bezpośrednich.

14. Scalanie gruntów wraz z zagospodarowaniem poscaleniowym

Koszty kwalifikowalne:

- koszty opracowania projektu scalenia (dokumentacji geodezyjno-prawnej),
- koszty zagospodarowania poscaleniowego związanego z organizacją rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- koszty ogólne, bezpośrednio związane z przygotowaniem i realizacją operacji.

15. Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa

Osoba fizyczna/prawna/jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej:

- prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych jako mikro- lub małe przedsiębiorstwo wspomagającą produkcję roślinną lub wspomagającą chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, lub następującą po zbiorach;
- prowadząca lub podejmująca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych jako mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwo z wykorzystaniem technologii cyfrowych (Rolnictwo 4.0) lub w zakresie zabezpieczenia/utrzymania urządzeń wodnych dla spółek wodnych;
- prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych lub leśnych jako mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwo w ramach mycia i dezynfekcji budynków inwentarskich, hal produkcyjnych oraz urządzeń, maszyn i pojazdów rolniczych i leśnych.

16. Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych i poprawa jego konkurencyjności (dotacja)

- **Rolnik, małżonek rolnika** – w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) na:
 - rozpoczęcie działalności w zakresie przetwarzania lub zbywania przetworzonych produktów rolnych i nierolnych, w gospodarstwie o wielkości ekonomicznej 25 tys. i powyżej lub
 - kontynuację uprzednio zarejestrowanej działalności w zakresie przetwarzania lub zbywania przetworzonych produktów rolnych i nierolnych.
- **Rolnik, domownik, małżonek rolnika** – pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej (w tym MOL):
 - w zakresie przetwarzania produktów rolnych oraz wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych i nierolnych lub
 - w zakresie przechowywania, sortowania, pakowania oraz przygotowywania do sprzedaży i sprzedaży produktów rolnych, w tym sprzedaży tych produktów na rynkach hurtowych, zorganizowanych platformach handlowych (elektroniczne, zorganizowane platformy handlowe, giełdy towarowe), rynkach o charakterze regionalnym.
- **Mikroprzedsiębiorca (posiadający gospodarstwo rolne i wykorzystujący własne produkty rolne do przetwarzania)** – na kontynuowanie działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych i nierolnych, **a wyłącznie w przypadku mikroprzedsiębiorców posiadających status zorganizowanej formy współpracy rolników, takiej jak:** grupa producentów rolnych, spółdzielnia, związek grup producentów, organizacja producentów i jej zrzeszenia, międzybranżowy związek producentów, spółdzielnie rolników - **również** na inwestycje w zakresie wprowadzania do obrotu produktów rolnych, w tym na rynkach hurtowych, zorganizowanych platformach handlowych, rynkach o charakterze regionalnym.
- **Mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP)** na realizację inwestycji o większej skali, prowadzących działalność gospodarczą w zakresie przetwarzania produktów rolnych i wytwarzania w wyniku tego procesu produktów rolnych, **a wyłącznie w przypadku MŚP posiadających status zorganizowanej formy współpracy rolników, takiej jak:** grupa producentów rolnych, spółdzielnia, związek grup producentów, organizacja producentów i jej zrzeszenia, międzybranżowy związek producentów, spółdzielnie rolników - **również** na inwestycje w zakresie wprowadzania do obrotu produktów rolnych, w tym na rynkach hurtowych, zorganizowanych platformach handlowych, rynkach o charakterze regionalnym.

17. Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych i poprawa jego konkurencyjności (instrumenty finansowe)

W tym przypadku do grona beneficjentów wymienionych w pkt.16 zalicza się także **duże przedsiębiorstwa** – wyłącznie w zakresie wytwarzania gotowej paszy wolnej od organizmów genetycznie modyfikowanych (bez GMO) w oparciu o rośliny białkowe oraz w zakresie większych projektów wykraczających poza zakres pomocy *de minimis* w zakresie przetwarzania odpadów z produkcji rolnej i wytwarzania bardziej przetworzonych produktów np. bioproduktów czy biogazu.

18. Premie dla młodych rolników

Młody rolnik – osoba, która ma nie więcej niż 40 lat i po raz pierwszy rozpoczyna prowadzenie działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym jako jedyny kierujący.

19. Premia na rozwój małych gospodarstw

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa uprawnionego do otrzymania pomocy wynosi poniżej 25 tys. euro.

Warunki kwalifikowalności

Połączenie premii dla małych gospodarstw z wymogiem osiągnięcia co najmniej 30% wzrostu wartości sprzedaży produktów z gospodarstwa/produkcji rolnej (w stosunku do wartości bazowej).

20. Dopłaty do składek ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich

Warunek - dołączenie do wniosku polisy ubezpieczenia wraz z dowodem opłacenia składki z tytułu zawarcia tej umowy, w tym zobowiązanie do przestrzegania określonych w umowie ubezpieczenia zobowiązań do prowadzenia produkcji rolnej zgodnie z wymogami agrotechnicznymi.

Zwrot części kosztów kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta (na poziomie 70% kosztów kwalifikowalnych).

21. Dofinansowanie Funduszy Ubezpieczeń Wzajemnych

Warunkiem uzyskania wsparcia jest przedstawienie dowodów utworzenia funduszu a w kolejnych latach kwota wypłaconych odszkodowań.

22. Współpraca Grup Operacyjnych EPI

Celem interwencji jest tworzenie Grup Operacyjnych EPI realizujących innowacyjne operacje:

- odpowiadające na zapotrzebowanie rynkowe,
- zmierzające do optymalizacji produkcji oraz poprawy konkurencyjności,
- ukierunkowane na badania naukowe, technologię i cyfryzację.

23. Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów

Beneficjent - podmiot posiadający status: *organizacji producentów* albo *grupy producentów rolnych* (zarówno podmioty nowo tworzone, jak i już działające na rynku).

W skład podmiotów ubiegających się o wsparcie mogą wchodzić również osoby wcześniej będące członkami grupy producentów rolnych/uznanej organizacji producentów uznanej ze względu na ten sam produkt lub grupę produktów, która otrzymała pomoc w ramach:

- działania „Grupy producentów rolnych” objętego PROW 2004–2006,
- działania 142 „Grupy producentów rolnych” w ramach PROW 2007–2013,
- działania 9 „Tworzenia grup producentów i organizacji producentów” objętego PROW 2014 –2020 oraz
- instrumentów wsparcia sektora owoców i warzyw w ramach I filara WPR,

przy czym ich produkcja nie będzie stanowiła podstawy do wyliczenia kwoty przedmiotowej pomocy.

Nie przewiduje się wsparcia w sektorach: drobiu, owoców i warzyw i pszczelarstwa.

24. Promowanie, informowanie i marketing dotyczący żywności wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności

Działania informacyjno-promocyjne muszą dotyczyć systemu jakości lub produktów wytworzonych w tych systemach, realizowane przez grupę producentów niezależnie od formy prawnej (musi mieć formę prawną) lub grupa producentów rolnych wytwarzających żywność w ramach systemów jakości żywności. Nie jest to promocja znaków towarowych (handlowych) wyróżniających tylko jednego producenta. Dopuszcza się informowanie o organizacjach.

25. Wsparcie uczestników unijnych i krajowych systemów jakości żywności

Pomoc będzie udzielona producentowi (rolnikowi lub przetwórcy), który wytwarza produkty w ramach unijnych lub krajowych systemów jakości (potwierdzone certyfikatem) przeznaczone bezpośrednio lub po przetworzeniu do spożycia przez ludzi.

26. Doskonalenie zawodowe rolników

Beneficjent - wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego.

27. Kompleksowe doradztwo rolnicze

Moduł 1. Kompleksowe programy doradcze - podmioty doradcze lub jednostki naukowe lub konsorcja tych podmiotów.

Moduł 2. Działania demonstracyjne - podmioty doradcze lub jednostki naukowe lub konsorcja tych podmiotów lub posiadacze gospodarstw.

28. Doskonalenie zawodowe kadr doradczych

Beneficjent - Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, podmioty prowadzące działalność szkoleniową lub doradczą, jednostki naukowe lub konsorcja tych podmiotów.

29. LEADER (rozwój lokalny kierowany przez społeczność)

Wdrażanie LSR:

- refundacja kosztów kwalifikowalnych albo
- koszty uproszczone (płatność ryczałtową przewiduje się na:
 - podejmowanie działalności gospodarczej,
 - na realizację operacji w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych,
 - granty w ramach projektów grantowych (w tym granty na przygotowanie oddolnych koncepcji rozwoju skali mikro (Smart Villages – inteligentna wioska),
 - przygotowanie projektów współpracy.

Beneficjenci I stopnia: osoby fizyczne, w tym wykonujące działalność gospodarczą, osoby prawne, w tym organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych, MŚP, LGD w ramach projektów współpracy, projektów grantowych i operacji własnych.

Beneficjenci II stopnia – grantobiorcy w projektach grantowych LGD.

Koszty bieżące LGD i animacja – LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji.

W ramach artykułu wymieniono wszystkie proponowane działania w ramach filaru I, II i interwencji rynkowych. Oczywiście dołączony do nich opis jest bardzo skrótowy. Nazwy i zakresy niektórych działań są już znane, chociaż szczegółowe uregulowania mogą być zmienione w stosunku do

tych obowiązujących obecnie. W KPS są jednak zaprojektowane interwencje, z którymi do tej pory nie mieliśmy do czynienia. Dlatego konieczne jest zapoznanie się z całością opisu zawartą w dokumencie.

I etap konsultacji projektu Krajowego Planu Strategicznego ma trwać

do 15 lutego. Warto wyrazić swoją opinię i uwagi do interesujących nas zagadnień. Stosowny formularz do wyrażenia opinii można znaleźć na stronie www.gov.pl/web/wpr-po2020/konsultacje-spoeczne-planu-strategicznego-dla-wpr. ■